

Context

Input

Process

Product

Impact

SYSTEMATIC EVALUATION

รศ. ดร. วิโรจน์ สารรัตนะ

หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2556

ประเมินทำไม (why)

ประเมินเพื่อการตัดสินใจ เป็นกระบวนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง “สิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น” เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมินนั้นๆ มีนักทฤษฎีที่มีความเชื่อในแนวคิดนี้ เช่น **Tyler, Provus, Stufflebeam** เป็นต้น

“ประเมินเพื่อการตัดสินใจคุณค่า” เป็นกระบวนการที่นักประเมิน “ตัดสินใจคุณค่า” ของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่มุ่งประเมินนั้น โดยนักประเมินจะมีบทบาทที่สำคัญคือเป็นผู้ตัดสินใจคุณค่าจากผลการประเมินนั้นด้วย หากนักประเมินใด ไม่ได้ทำหน้าที่นี้ก็ถือว่ายังทำหน้าที่ในการประเมินที่ไม่สมบูรณ์ มีนักทฤษฎีที่มีความเชื่อในแนวคิดนี้ เช่น **Scriven, Worthen and Sanders, Apple, Cooley and Lohns, Guba and Lincoln** เป็นต้น และการตัดสินใจคุณค่านั้น ตามทัศนะของ **Scriven** เห็นว่า จะต้องตัดสินใจคุณค่าที่แท้จริงทั้งหมด ทั้งคุณค่าของผลที่คาดหวังไว้และที่ไม่ได้คาดหวังไว้ ทั้งทางบวกและทางลบ สำหรับผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

ประเมินอย่างไร (how)

“ประเมินอย่างไร” มีแนวคิดในการตอบคำถามนี้สองแนวคิดคือ

ประเมินโดยยึดวิธีเชิงระบบ (system approach) และ
ประเมินโดยยึดวิธีเชิงธรรมชาติ (naturalistic approach)

สองแนวคิดนี้ก็มีวิธีการ การมองคุณค่า เครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล
และการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างกันด้วย

system approach VS naturalistic approach

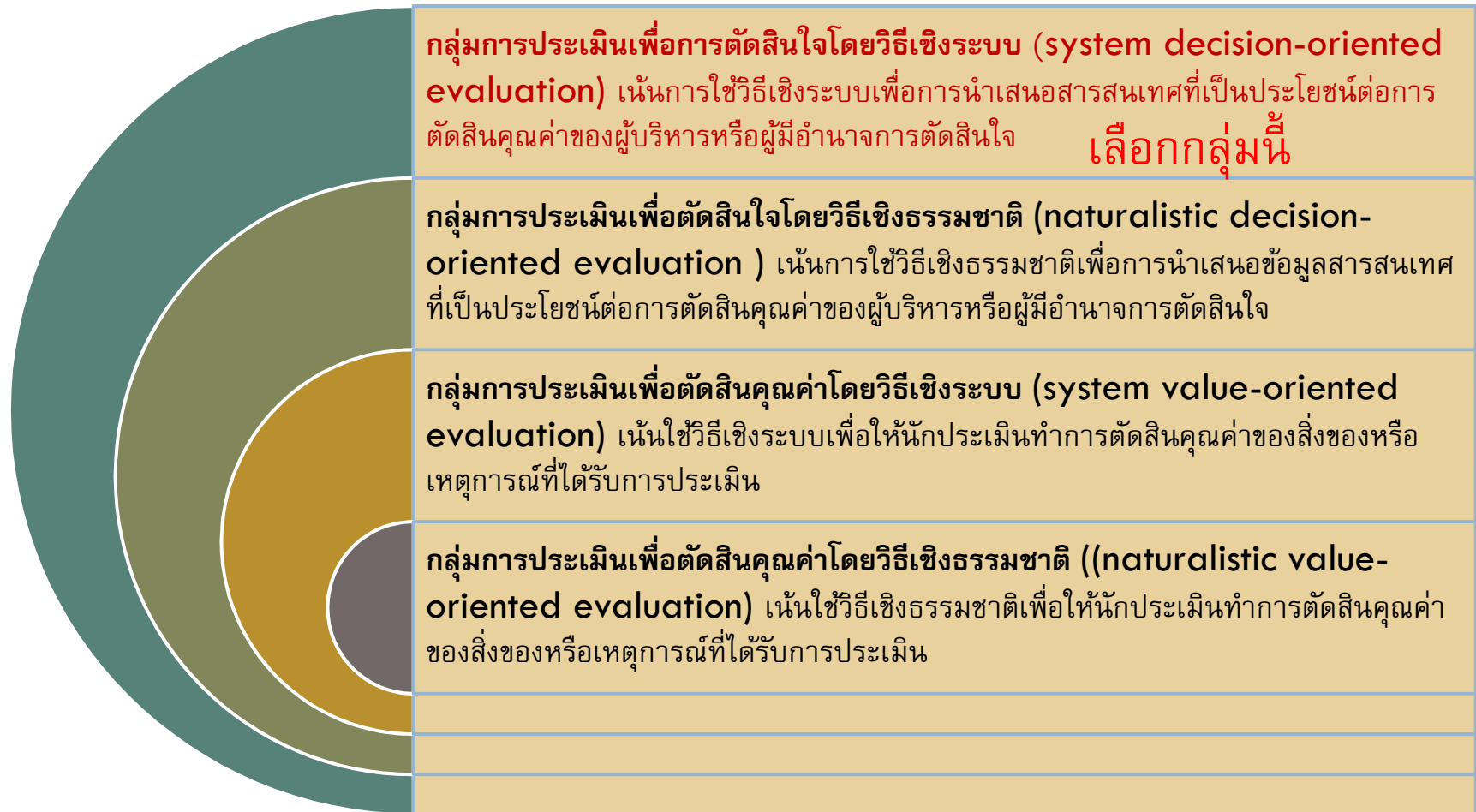
ประเมินโดยยึด “วิธีเชิงระบบ” (**system approach**) เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาปรนัยนิยม (**objectivism**) เป็นการประเมินที่มีการวางแผนการประเมินและวิธีดำเนินการอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบ สนับสนุนการใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการรวบรวมข้อมูล มีการควบคุมสถานการณ์และตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อ การประเมิน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและมีการสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

เชิงปริมาณ !!

การประเมินโดยยึด “วิธีเชิงธรรมชาติ” (**naturalistic approach**) เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาอัตนัยนิยม (**subjectivism**) มีลักษณะการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น สนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพธรรมชาติ โดยเน้นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงเหตุผล การสังเกตและการวิเคราะห์เบื้องต้นจะนำไปสู่การสังเกตและวิเคราะห์ในขั้นลึกๆ ต่อไป จนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการประเมิน โดยต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของนักประเมินเป็นเกณฑ์

เชิงคุณภาพ !!

why + how รวมกันเป็น 4 กลุ่ม

ศึกษารายละเอียดอื่นๆ จากตำรา ให้เข้าใจ ไม่จำ

ในกลุ่มนี้...เลือกใช้... Stufflebeam's CIPP Model

Context- Input-Process- Product: CIPP

CIPP Model เป็น 1 ใน..... กลุ่มการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยวิธีเชิงระบบ (**system decision-oriented evaluation**) เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อการนำเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจคุณค่าของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจการตัดสินใจ

ประเมินบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลผลิต (context-input-process-product)

การ ตัดสินใจ 4 ประเภท

- การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (**planning decisions**) เป็นการเลือกเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายโครงการ
- การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (**structuring decisions**) เป็นการกำหนดยุทธวิธีหรือแผนงานหรือแนวการดำเนินงาน
- การตัดสินใจเพื่อการนำไปปฏิบัติ (**implementing decisions**) เป็นการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีหรือการดำเนินงานให้เหมาะสม
- การตัดสินใจเพื่อการทบทวน (**recycling decisions**) เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือคงหรือขยายหรือยุบหรือเลิกโครงการ

Stufflebeam's CIPP Model

ประเมินบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลผลิต (context-input-process-product)

การ ประเมิน 4 ประเภท

- การประเมินบริบท (context evaluation)
- การประเมินปัจจัยป้อนเข้า (input evaluation)
- การประเมินกระบวนการ (process evaluation)
- การประเมินผลผลิต (product evaluation)

Stufflebeam's CIPP Model

CIPP + I = CIPPI Model

การ ประเมิน 5 ประเภท

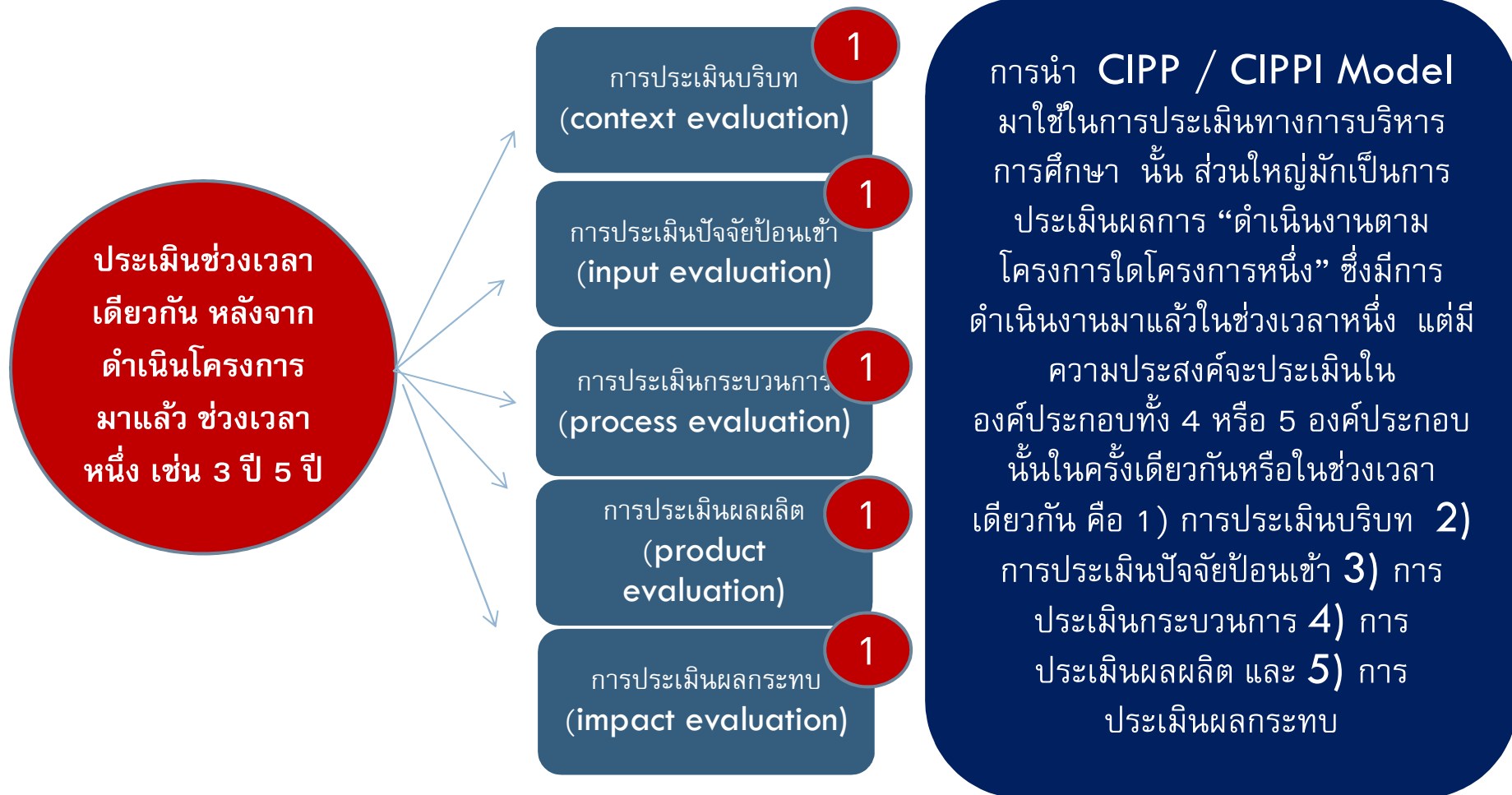
- การประเมินบริบท (context evaluation)
- การประเมินปัจจัยป้อนเข้า (input evaluation)
- การประเมินกระบวนการ (process evaluation)
- การประเมินผลผลิต (product evaluation)
- การประเมินผลกระทบ (impact evaluation) อาจมีหรือไม่
มีตามความเหมาะสม

Stufflebeam's CIPP Model เพิ่ม Impact

แนวคิดดั้งเดิมของ CIPP / CIPPI Model ประเมินคนละช่วงเวลา

การประยุกต์ใช้ CIPP / CIPPI Model เพื่อการประเมินในช่วงเวลาเดียวกัน

การประเมินช่วงเวลาเดียวกัน

กรณี

การประยุกต์ใช้

CIPP/CIPPI Model

เพื่อการประเมินในช่วงเวลา

เดียวกัน

จุดมุ่งหมายการประเมินบริบท...เดิมเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม
เปลี่ยนเป็นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ก่อนหน้า

การประเมินบริบท (**context evaluation**) แนวคิดเดิมของ **Stufflebeam** เป็นการประเมินปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลการประเมินมาประกอบการตัดสินใจระบุสภาพความเป็นปัญหาหรือความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ที่จะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ (**objectives**) ของโครงการว่าจะทำเพื่ออะไร แต่การประยุกต์แนวคิดของ **Stufflebeam** มาใช้เพื่อการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งที่มีการดำเนินงานมาแล้วระยะเวลาหนึ่งนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ (**objectives**) ของโครงการที่มีการกำหนดมาก่อนหน้านั้น ว่าเมื่อมีการดำเนินงานไปช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว **วัตถุประสงค์นั้น** ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมอะไรบ้าง

objectives

แนวคิดเดิม
ประเมินเพื่อนำไปสู่การกำหนด
วัตถุประสงค์ของโครงการ

แนวคิดที่ปรับใช้
ประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของ
วัตถุประสงค์โครงการที่มีการกำหนดไว้ก่อนหน้า

จุดมุ่งหมายการประเมินปัจจัยป้อนเข้า... เดิมเพื่อกำหนดทรัพยากรที่เหมาะสม
เปลี่ยนเป็นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของทรัพยากรที่กำหนดไว้ก่อนหน้า

การประเมินปัจจัยป้อนเข้า (input evaluation) แนวคิดเดิมของ **Stufflebeam** เป็นการประเมินความเป็นไปได้ (feasibility) ของปัจจัยป้อนเข้าที่จะนำมาใช้ในโครงการ ว่าควรจะใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง ในจำนวนเท่าไร มีคุณภาพอย่างไร และใช้อย่างไร จึงจะทำให้การนำโครงการไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (objectives) ที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งปัจจัยป้อนเข้าหากพิจารณาทรัพยากรทางการบริหาร 4 ประเภท หรือ 4M's แล้ว ก็หมายถึง ปัจจัยเกี่ยวกับคน (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และการจัดการ (management) แต่ในการประยุกต์แนวคิดของ **Stufflebeam** มาใช้เพื่อการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งที่มีการดำเนินงานมาแล้วระยะเวลาหนึ่งนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของทรัพยากรทางการบริหาร ของโครงการที่มีการกำหนดมาก่อนหน้านั้น ว่าเมื่อมีการดำเนินงานไปช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว **ทรัพยากร** **ทางการบริหารเหล่านั้น** ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมอะไรบ้าง

แนวคิดเดิม

ประเมินความเป็นไปได้ของทรัพยากร
ที่จะใช้ในโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์

แนวคิดที่ปรับใช้

ประเมินความเหมาะสมของทรัพยากรที่มีการกำหนด
ไว้ก่อนหน้าเมื่อมีการดำเนินงานไประยะเวลาหนึ่งแล้ว

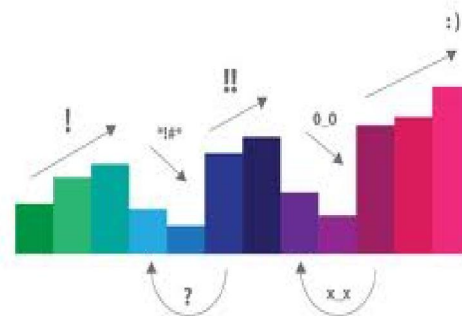
จุดมุ่งหมายการประเมินกระบวนการ...เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินผลการนำโครงการสู่การปฏิบัติว่า เมื่อมีการดำเนินงานไประยะหนึ่งแล้ว มีความก้าวหน้าในการทำงานเพียงใด เป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ มีอุปสรรคปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมอะไรอีกบ้าง เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกับแนวคิดเดิมของ **Stufflebeam**

จุดมุ่งหมายการประเมินผลผลิต....เพื่อตรวจสอบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการว่า เป็นไปตามวัตถุประสงค์ (objectives) ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด ซึ่งเป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกับแนวคิดเดิมของ **Stufflebeam**

จุดมุ่งหมายการประเมินผลกระทบ...เพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่อง (มีหรือไม่มี...ตามความเหมาะสม)

การประเมินผลกระทบ (impact evaluation) โดย
หลักการแล้ว เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่อง หลัง
สิ้นสุดโครงการไปแล้วระยะเวลาหนึ่ง แต่ในการประเมิน
ครั้งเดียวกันหรือในช่วงเวลาเดียวกันทุกองค์ประกอบนั้น
อาจพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา
ดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งในกรณีนี้ หากผู้วิจัยเห็นว่า ยัง
ไม่สามารถประเมินผลกระทบได้ชัดเจน ก็อาจประเมินเพียง
4 องค์ประกอบแรก คือ การประเมินบริบท การประเมิน
ปัจจัยป้อนเข้า การประเมินกระบวนการ และการ
ประเมินผลผลิต

สรุป....เมื่อดำเนินโครงการไประยะเวลาหนึ่ง...ประเมิน...

วัตถุประสงค์ที่กำหนดก่อนหน้า เหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงอะไร ?

ทรัพยากรที่กำหนดก่อนหน้า..... เหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงอะไร ?

กิจกรรมที่กำหนดก่อนหน้า.... ก้าวหน้าเพียงใด มีอุปสรรคอะไร ควรปรับปรุงอะไร

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง..... ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง

ผลกระทบที่คาดหวัง... ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง

หากตัดสินใจ...

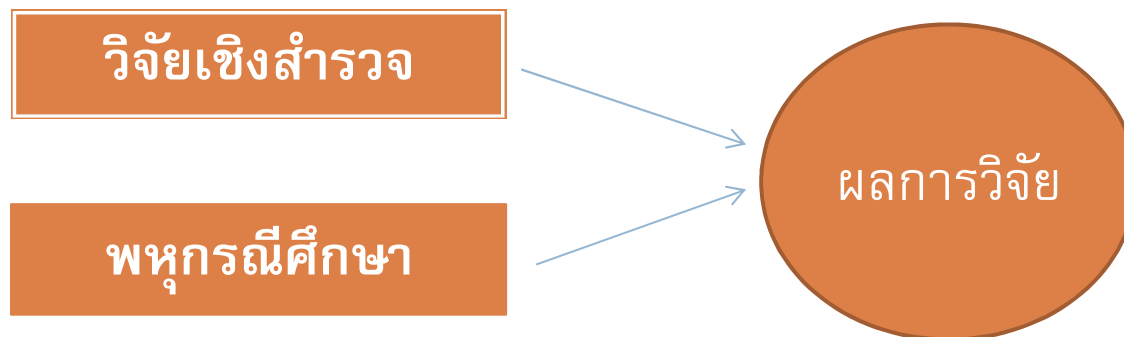
หากตัดสินใจประเมินเชิงระบบ ผู้วิจัยควรเริ่ม **review** วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ คือ 1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ประเมินนั้น 2) รายละเอียดโครงการที่จะประเมิน โดยชี้ประเด็นให้เห็นถึงองค์ประกอบที่จะประเมินแต่ละด้าน เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย คือ

- ก) C - วัตถุประสงค์ของโครงการที่จะตรวจสอบความเหมาะสม
- ข) I - ทฤษฎีที่ใช้ในโครงการที่จะตรวจสอบความเหมาะสม
- ค) P - กิจกรรมการดำเนินงานในโครงการที่จะตรวจสอบความก้าวหน้า
- ง) P - สิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นจากโครงการ
- จ) I - ผลกระทบที่คาดหวังให้เกิดขึ้นจากโครงการ (ถ้าต้องการประเมินผลด้วย)

** โครงการที่จะประเมินควรเป็น **Master project** ไม่เป็นโครงการเล็กๆ

ข้อควรคำนึง...

ผู้วิจัยต้องมีความชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการประเมินแต่ละด้าน เพื่อให้สามารถสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลได้อย่างสอดคล้อง สำหรับรูปแบบการวิจัย อาจเป็นแบบผสม (**Mixed**) คู่ขนานกันไป (**parallel**) ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของประชากร เพื่อให้สามารถอ้างอิงได้ (**generalization**) และพหุกรณีศึกษา (**multi-cases study**) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มาเสริมกับข้อมูลจากการวิจัยเชิงสำรวจ

การนำเสนอผลการวิจัย...

นำเสนอข้อมูลจากการวิจัยเชิงสำรวจ เสริมด้วยข้อมูลจากพหุกรณีศึกษา เพื่อ
ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ละด้าน

- ▣ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
- ▣ ความเหมาะสมของทรัพยากร และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
- ▣ ความก้าวหน้าของกิจกรรม อุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
- ▣ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
- ▣ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง ทั้งคาดหวังและไม่คาดหวัง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

กรณีศึกษา...

- <http://ednet.kku.ac.th/~edad/OLD/Dissertation Pdf/ratiporn.pdf>
- <http://www.mbuisc.ac.th/phd/thesis/wilaiporn.pdf>

การประเมินเชิงระบบ.... ผู้วิจัย

- เป็นนักประเมิน (evaluator)
 - เป็นนักตรวจสอบ (auditor)
 - เป็นนักติดตามผล (monitor)
 - เป็นนักตัดสินใจ (decision maker)
 - เป็นผู้ให้คำปรึกษา (adviser)
 - เป็นนักวางแผน (planner)
-

